

The Azerbaijan Campaign to Ban Landmines expresses its gratitude to **Canada Government** for financial assistance to implement to the project “**World tendencies after signing Ottawa Convention**” and to translate and publish the Ottawa Convention within the project framework.

Project coordinator Hafiz Safikhanov

PIYADALAR ƏLEYHİNƏ MİNALARIN İSTİFADƏSİ, EHTİYATININ TOPLANMASI, İSTEHSALI, ÖTÜRÜLMƏSİNİN QADAĞAN OLUNMASI VƏ ONLARIN MƏHV EDİLMƏSİ HAQQINDA KONVENSIYA

Preambula

Üzv-dövlətlər.

Hər həftə yüzlərlə insanı, əsasən günahsız və müdafiəsiz mülki şəxsləri, xüsusilə də uşaqları öldürən və şikəst edən, iqtisadi inkişafa və bərpaya mane olan, qaçqın və məcburi köçkünlərin vətənə repatriasiyasına əngəl törədən və quraşdırılmasından çox illər sonra da digər ağır nəticələrə səbəb olan piyadalar əleyhinə minaların gətirdiyi əzab-əziyyətlərə və bədbəxtliklərə son qoymağa qərarlı olaraq,

bütün dünyada quraşdırılmış piyadalar əleyhinə minaların məhv edilməsinin çətin məsələnin effektiv və uzlaşdırılmış qaydada həll edilməsinə yardım göstərmək və onların məhv edilməsini təmin etmək üçün hər şeyi etməyi zəruri hesab edərək,

minalardan zərər çəkmiş şəxslərə qayğı və reabilitasiyası üzrə səyləri o, cümlədən onların sosial və iqtisadi reintegrasiyasını maksimal dərəcədə təmin etməyi arzulayaraq,

piyadalar əleyhinə minaların tamamilə qadağan edilməsi mühüm etibarın möhkəmləndirilməsi tədbiri olmasını qəbul edərək,

hədsiz zərər verən və seçimsiz təsirli sayıla bilən Adi silahların müəyyən növlərinin istifadəsinin qadağan edilməsi və ya məhdudlaşdırılması haqqında Konvensiyaya əlavə olunmuş və 3 may 1996-cı il tarixdə mina, mina-tələ və digər qurğuların istifadəsinin qadağan edilməsi və məhdudlaşdırılması haqqında Protokola düzəlişlərin qəbul edilməsini salamlayaraq və bu Protokolu ratifikasiya etməmiş bütün dövlətləri bunu tez etməyə çağıraraq,

piyadalar əleyhinə minaların tətbiqi, ehtiyatının toplanması, istehsalı və ötürülməsinin qadağan edilməsi haqqında məcburi hüquqi qüvvəyə malik və effektiv olan beynəlxalq saziş üzərində bütün dövlətləri aktiv işləməyə çağıran Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisinin 10 dekabr 1996-cı il tarixli 51/45 S qətnaməsini salamlayaraq,

piyadalar əleyhinə minaların tətbiqi, ehtiyatının toplanması, istehsalı və ötürülməsinin məhdudlaşdırılması və ya müvəqqəti dayandırılması məqsədi ilə istər birtərəfli, istərsə də coxtərəfli əsaslarla son illər ərzində görülmüş tədbirləri salamlayaraq,

ictimai şüurda humanizm prinsiplərinin möhkəmlənməsində piyadalar əleyhinə minaların tamamilə qadağan edilməsi çağırışının əhəmiyyətini vurğulayaraq və Beynəlxalq Qırmızı Xaç və Qırmızı Aypara Hərəkatı, Piyadalar əleyhinə minaların qadağan olunması uğrunda Beynəlxalq Kampaniya və dünyanın digər çoxsaylı qeyri-hökumət təşkilatlarının bu istiqamətdəki səylərini xüsusi qeyd edərək,

beynəlxalq cəmiyyəti piyadalar əleyhinə minaların tətbiqi, ehtiyatının toplanması, istehsalı və ötürülməsinin qadağan edilməsi haqqında məcburi hüquqi qüvvəyə malik olan beynəlxalq sazişə qoşulmağa təkidlə çağıran 5 oktyabr 1996-cı il tarixli Ottava və 27 iyun 1997-ci il tarixli Brüssel bəyannamələrinə istinad edərək,

bu Konvensiyaya bütün dövlətlərin qoşulmaq istəyini təmin etmək və bütün müvafiq forumlarda ona universal xarakter vermək üçün, xüsusilə də Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Tərksilah üzrə Konfrans, regional təşkilat və birliklər və hədsiz zərər verən və seçimsiz təsirli sayıla bilən adi silahların müəyyən növlərinin istifadəsinin qadağan edilməsi və ya məhdudlaşdırılması haqqında Konvensiya üzrə müzakirə konfransları daxil olmaqla aktiv kömək göstərilməsini qeyd edərək,

beynəlxalq humanitar hüququn, silahlı münaqişə tərəflərinin döyüş aparılmasının üsul və vasitələrini seçmək hüququnun qeyri-məhdud olmaması prinsipinə, hədsiz zərər və ya artıq əzab verən silahlar, mərmilər və döyüş aparılmasının üsul və vasitələrinin istifadəsini qadağan edən prinsipinə və mülki şəxslər və kombatantlar arasında fərq qoymaq zəruriliyi prinsipinə əsaslanaraq,

aşağıdakılar barədə razılığa gəlmişlər:

Maddə 1

Ümumi öhdəliklər

1. Hər bir üzv – dövlət öhdəsinə götürür ki, heç vaxt və heç bir halda:
  - a) piyadalar əleyhinə minalardan istifadə etməyəcək;
  - b) piyadalar əleyhinə minaları hazırlamayacaq, istehsal etməyəcək, başqa cür əldə etməyəcək, toplamayacaq, saxlamayacaq, bir başa və dolayısı ilə heç kəsə ötürməyəcək;
  - c) üzv – dövlət üçün bu Konvensiya ilə qadağan olunmuş fəaliyyətlə heç kimin məşğul olmasına kömək etməyəcək, ona yardım göstərməyəcək və heç kəsi buna təhrik etməyəcək.
2. Bu Konvensiyanın müddəalarına əsasən hər bir üzv – dövlət bütün piyadalar əleyhinə minaları məhv etməyi və ya məhvini təmin etməyi öhdəsinə götürür.

Maddə 2

Təriflər

1. «Piyadalar əleyhinə mina» insanın mövğudluğu, yaxınlığı və ya bilavasitə təsiri nəticəsində partlamaq və bununla da bir və ya bir neçə insanı sıradan çıxartmaq, onları şikəst etmək və ya öldürmək üçün nəzərdə tutulmuş minanı ifadə edir. İnsanın deyil, nəqliyyat vasitəsinin mövcudluğu, yaxınlığı və ya bilavasitə təsiri nəticəsində partlamaq üçün nəzərdə tutulmuş və minanın məhv olunmasına maneəçilik törədən element ilə təhciz olunmuş minalar bu cür element ilə təhciz olunduqlarına görə piyadalar əleyhinə minalar hesab oluna bilməzlər.
2. «Mina» torpağın üstündə, altında və ya torpaq üzünün və ya digər səthinin yaxınlığında əvvəlcədən quraşdırılmış, insanın və ya nəqliyyat vasitəsinin mövcudluğu, yaxınlığı və ya bilavasitə təsiri nəticəsində partlamaq üçün nəzərdə tutulmuş döyüş sursatını ifadə edir.
3. «məhv edilməyə maneə olan element» minanı qorumaq üçün nəzərdə tutulmuş qurğunu ifadə edir; bu element minanın bir hissəsidir, onunla bağlıdır, onun üzərinə bərkidilib və ya onun altında qurulub və minaya toxunmaq cəhdi və ya başqa cür bilərəkdən minanı tərpətmək nəticəsində işə düşür.
4. «Ötürmək» piyadalar əleyhinə minaların milli əraziyə və ya bu ərazidən fiziki daşınmasından başqa, minalara sahiblik hüququnu və onlar üzərində nəzarətin ötürülməsini nəzərdə tutur, lakin piyadalar əleyhinə minaların quraşdırıldığı ərazilərin ötürülməsini nəzərdə tutmur.
5. «Minalanmış ərazi» minaların olmasına və ya olması ehtimal olunan təhlükəli ərazini ifadə edir.

Maddə 3

İstisnalar

1. 1-ci maddədə bəyan edilmiş ümumi öhdəliklərə baxmayaraq, minaları aşkar etmək, minaları təmizləmək və ya minaları məhv etmək üsullarını təkmilləşdirmək və bu üsulları öyrətmək məqsədilə müəyyən miqdarda piyadalar əleyhinə minaların saxlanılmasına və ötürülməsinə icazə verilir. Qeyd olunan məqsədlər üçün olan minalar minimal həcmdən çox olmamalıdır.
2. Piyadalar əleyhinə minaların məhv edilməsi məqsədilə ötürülməsinə icazə verilir.

Maddə 4

Piyadalar əleyhinə mina ehtiyatlarının məhv edilməsi

Hər bir üzv – dövlət 3-cü maddədə nəzərdə tutulmuş istisnaları nəzərə alaraq, Konvensiyanın onun üçün qüvvəyə mindiyi andan 4 ildən gec olmayaraq ən qısa vaxt ərzində malik olduğu və ya ona məxsus olan və yaxud onun yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan bütün piyadalar əleyhinə mina ehtiyatlarını məhv etməyi və ya məhvini təmin etməyi öhdəsinə götürür.

Maddə 5

Minalanmış ərazilərdə piyadalar əleyhinə minaların məhv edilməsi

1. Hər bir üzv – dövlət bu Konvensiya onun üçün qüvvəyə mindiyi andan 10 ildən gec olmayaraq ən qısa müddət ərzində öz yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan minalanmış ərazilərdə piyadalar əleyhinə bütün minaları məhv etməyi və ya məhvini təmin etməyi öhdəsinə götürür.
2. Hər bir üzv – dövlət bütün qüvvəsini sərf edəcək ki, öz yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan piyadalar əleyhinə minaların olduğu və ya ehtimal edildiyi bütün əraziləri aşkar etsin və tədbir görəcək ki, orada quraşdırılmış piyadalar əleyhinə bütün minalar məhv edilənə kimi, mülki şəxslərin oraya daxil olmasını istisna etmək məqsədilə öz yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan minalanmış ərazilərdə piyadalar əleyhinə minaların quraşdırıldığı yerlər ən qısa vaxt ərzində perimetr üzrə nişanlansın, nəzarət olunsun, hasarla və ya digər vasitə ilə qorunsun. Nişanlama ən azı Çox Zərər Verən və Seçimsiz Təsir Göstərən Adi Silahların Müəyyən Növlərinin İstifadəsinin Qadağan Edilməsi və ya Məhdudlaşdırılması haqqında Konvensiyaya əlavə olunmuş, 3 may 1996-cı ildə düzəlişlər edilmiş mina, mina-tələ və digər qurğuların istifadəsinin qadağan edilməsi və məhdudlaşdırılması haqqında Protokolda müəyyən edilmiş standartlara müvafiq olmalıdır.
3. Əgər bu və ya digər üzv - dövlət hesab edərsə ki, bu müddət ərzində 1-ci bənddə göstərilən piyadalar əleyhinə bütün minaları məhv etməyi bacarmayacaq və ya məhvi təmin edə bilməyəcək, bu halda üzv -dövlət bu cür piyadalar əleyhinə minaların tam məhv edilməsi üçün müəyyən edilmiş müddəti 10 ilədək artırmaq xahişi ilə üzv – dövlətlərin Görüşünə və ya Konvensiyanın İcmal konfransına müraciət edə bilər.
4. Hər bir xahişdə aşağıdakılar qeyd olunmalıdır:
  - a) xahiş olunan möhlətin müddəti;
  - b) aşağıdakılar daxil olmaqla, xahiş olunan möhlətin səbəblərinin ətraflı izahı:
    - i) milli mina təmizləmə proqramlarına müvafiq olaraq aparılan hazırlıq və görülən işlər haqqında məlumat;
    - ii) üzv – dövlətin piyadalar əleyhinə minaların tamamilə məhv edilməsinə yönəldə biləcəyi maliyyə və texniki vasaitlər haqqında məlumat;
    - iii) üzv – dövlətə minalanmış ərazilərdə piyadalar əleyhinə bütün minaları məhv etmək üçün mane olan halların izahı.
  - c) bu möhlətin humanitar, sosial, iqtisadi və ekoloji nəticələrini təsvir etmək;
  - ç) xahiş olunan möhlətə aid olan bütün digər məlumatlar.
5. Üzv - dövlətlərin Görüşü və ya Konvensiyanın İcmal Konfransı, 4-cü bənddə qeyd olunan faktorları nəzərə alaraq, xahişi təhlil edir və iştirak edən və səs verən üzv - dövlətlərin səs çoxluğu ilə müddətin artırılmasına dair xahişin qəbul olunub-

olunmaması haqqında qərar qəbul edir.

6. Müddət bu maddənin 3-cü, 4-cü və 5-ci bəndlərinə müvafiq olaraq yeni bir xahiş təqdim etmək şərtilə, bir daha artırıla bilər. Üzv - dövlət yeni möhlətə dair xahişlə müraciət edərkən, bu maddəyə uyğun olaraq verilən əvvəlki möhlət ərzində görülən işlər haqqında müvafiq əlavə məlumatı təqdim etməlidir.

Maddə 6

Beynəlxalq əməkdaşlıq və yardım

1. Hər bir üzv - dövlət bu Konvensiyaya uyğun olaraq öz öhdəliklərini yerinə yetirərkən, digər üzv-dövlətlərdən mümkün olan qədər yardım istəmək və almaq hüququna malikdir.
2. Hər bir üzv - dövlət bu Konvensiyanın yerinə yetirilməsində avadanlıq, material və elmi-texniki məlumatların mümkün qədər geniş mübadiləsinə yardım etməyi öhdəsinə götürür və bu cür mübadilədə iştirak etmək hüququna malikdir. Üzv - dövlətlər mina təmizləmə avadanlığının və humanitar məqsədli müvafiq texniki məlumatların təqdim olunmasına əsassız məhdudiyətlər tətbiq edə bilməz.
3. Müvafiq imkanlara malik olan hər bir üzv - dövlət minalardan zərər çəkmiş şəxslərin qayğı və reabilitasiyası, sosial və iqtisadi reintegrasiyası səylərinə, və mina təhlükəsi haqqında məlumatlandırma proqramlarının həyata keçirilməsinə yardım göstərəcək. Bu tip yardımlar, xüsusilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı sistemi, beynəlxalq və regional və milli təşkilatların və müəssisələrin, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsinin, milli Qırmızı Xaç və Qırmızı Aypara cəmiyyətlərin və onların Beynəlxalq Federasiyası, qeyri-hökumət təşkilatların vasitəsilə və ya ikitərəfli əsaslarla həyata keçirilə bilər.
4. Müvafiq imkanlara malik olan hər bir üzv - dövlət minalardan təmizləmə işlərinə və bununla bağlı tədbirlərin həyata keçirilməsinə yardım göstərəcək. Bu cür yardım, xüsusilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı sistemi, beynəlxalq və ya regional təşkilatların və müəssisələrin, qeyri-hökumət təşkilatların vasitəsilə və ya ikitərəfli əsaslarla və həmçinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Minalardan Təmizləməyə Yardım üçün Könüllü Ödəmələrin İnam Fonduna və ya minaların təmizlənməməsi ilə məşğul olan regional fondlara vəsaitlər köçürmək yolu ilə həyata keçirilə bilər.
5. Müvafiq imkanlara malik olan hər bir üzv - dövlət piyadalar əleyhinə mina ehtiyatlarının məhv edilməsinə yardım edəcək.
6. Hər bir üzv - dövlət Birləşmiş Millətlər Təşkilatının sistemində yaradılmış məlumat bazasına minalardan təmizləmə haqqında məlumatı, xüsusi ilə də müxtəlif təmizləmə üsul və vasitələrinə aid olan məlumatı və həmçinin minalardan təmizləmə məsələlərində ixtisaslaşmış ekspertlərin və müəssisələrin və ya minalardan təmizləmə məsələləri üzrə milli əlaqələndirmə mərkəzlərinin siyahılarını təqdim etməyi öhdəsinə götürür.
7. Üzv-dövlətlər, aşağıdakı məsələləri həll etmək üçün minalardan təmizləmə milli

proqramının hazırlanmasında öz rəhbər orqanlarına kömək göstərmək xahişi ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatına, regional təşkilatlara, digər üzv-dövlətlərə və ya digər səlahiyyətli hökumətlərə və ya qeyri-hökumət strukturlarına müraciət edə bilər:

- a) piyadalar əleyhinə minalar probleminin miqyası və əhatə dairəsi;
  - b) bu proqramın həyata keçirilməsi üçün zəruri olan maliyyə, texniki və insan resursları;
  - c) müvafiq üzv-dövlətin yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan minalanmış ərazilərdə piyadalar əleyhinə bütün minaların məhv edilməsi üçün lazım olan müddətin müəyyənləşdirilməsi;
  - ç) mina partlayışları nəticəsində insanların yaralanma və ya həlak olma hadisələrinin azaldılmasına yönəlmiş mina təhlükəsi haqqında məlumatlandırma üzrə tədbirlər;
  - d) minalardan zərər çəkmiş şəxslərə yardım göstərmək;
  - e) bu proqramın həyata keçirilməsində iştirak etməkdə marağı olan üzv - dövlətin hökuməti və müvafiq hökumət, hökumətlərə və qeyri-hökumət strukturları arasında qarşılıqlı əlaqələr
8. Bu maddənin müddəalarına uyğun olaraq yardım göstərən və alan hər bir üzv – dövlət, razılaşdırılmış yardım proqramlarının tam və vaxtında həyata keçirilməsini təmin etməyinə kömək göstərəcək.

Maddə 7

Şəffaflıq tədbirləri

1. Hər bir üzv - dövlət mümkün qədər tez, lakin hər bir halda bu Konvensiya həmin üzv - dövlət üçün qüvvəyə mindiyi vaxtdan 180 gündən gec olmayaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə aşağıdakılar barəsində məlumat təqdim edir:
  - a) 9-cü maddədə göstərilənlər üzrə milli tədbirlər;
  - b) ona məxsus olan və ya onun sahib olduğu və yaxud da onun yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan bütün piyadalar əleyhinə mina ehtiyatlarının növü, miqdarına görə bölünməsi və əgər mümkündürsə toplanmış piyadalar əleyhinə minaların hər növünün partiya nömrəsinin göstərilməsi;
  - c) onun yurisdiksiyası və nəzarəti altındakı piyadalar əleyhinə minaların quraşdırıldığı və ya quraşdırılması ehtimal edildiyi bütün minalanmış ərazilərin koordinatlarını, hər bir minalanmış ərazidə quraşdırılmış piyadalar əleyhinə minaların hər birinin növü və miqdarı haqqında mümkün qədər ətraflı məlumatı və onların quraşdırılması tarixlərinin göstərilməsi;
  - ç) minaları aşkar etmək, minaları təmizləmək və ya minaları məhv etmək üsullarını təkmilləşdirmək və bu üsulları tədris məqsədi ilə saxlanılmış və ya ötürülmüş və yaxud məhv olunmaq üçün ötürülmüş piyadalar əleyhinə bütün minaların növü, miqdarı və əgər

mümkündürsə partiya nömrələri və həmçinin üzv-dövlət tərəfindən 3-cü maddəyə uyğun olaraq piyadalar əleyhinə minaları saxlamaq və ya ötürmək səlahiyyəti verdiyi müəssisələr;

d) piyadalar əleyhinə minaların istehsalı üzrə obyektlərin istismarının dayandırılması və ya konversiya ilə bağlı proqramların vəziyyəti;

e) 4-cü və 5-ci maddələrə uyğun olaraq piyadalar əleyhinə minaların məhv etmək prosesində istifadə olunan üsulları, məhvin həyata keçirildiyi bütün obyektlərin yeri və riayət edilməsi zəruri olan təhlükəsizlik və ekoloji normalar haqqında ətraflı məlumatlar daxil olmaqla proqramların vəziyyəti;

ə) bu Konvensiya üzv - dövlət üçün qüvvəyə mindikdən sonra 4-cü və 5-ci maddələrə uyğun olaraq məhv edilən piyadalar əleyhinə bütün minaların hər növü və miqdarı, o cümlədən hər növünün miqdarı üzrə bölünməsi və əgər mümkündürsə, 4-cü maddəyə uyğun olaraq onlar məhv edilən piyadalar əleyhinə minaların hər növünün partiya nömrəsinin qeyd edilməsi;

f) istehsal olunmuş piyadalar əleyhinə minaların hər növünün və hal-hazırda üzv-dövlətə məxsus olan və ya onun malik olduğu minaların texniki xüsusiyyətləri haqqında və piyadalar əleyhinə minaların aşkar edilməsinə və zərərsizləşdirilməsinə yardım göstərə bilən məlumatı mümkün qədər qeyd etmək; bu məlumata ən azı ölçülər, partladıcı, partlayıcı maddə, metal tərkibi və həmçinin minaların zərərsizləşdirilməsinə yardım göstərə bilən rəngli fotosəkilləri və digər məlumatlar daxil edilməlidir; və

q) 5-ci maddənin 2-ci hissəsində göstərilən bütün ərazilər haqqında əhalini dərhal və effektiv xəbərdar etmək məqsədi ilə görülməli tədbirlər barəsində.

2. Üzv-dövlət tərəfindən bu maddəyə əsasən təqdim edilən məlumat ötən təqvim ili daxil olmaqla hər il yeniləşdirilməli və hər ilin aprel ayının 30 –dan gec olmayaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə təqdim olunmalıdır.

3. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi alınan bu hesabatları bütün üzv-dövlətlərə göndərir.

Maddə 8

Əməl etməyə yardım və əməl etməyə dair izahat

1. Üzv-dövlətlər bu Konvensiyanın müddələrinin həyata keçirilməsinə aid olan məsələlərdə bir –biri ilə məsləhətləşmək və əməkdaşlıq etmək ruhunda işləyərək, üzv-dövlətlərin bu Konvensiya üzrə öz öhdəliklərinə riayət etməsinə yardım göstərmək məqsədilə söylərini birləşdirmək barəsində razılığa gəlirlər.

2. Əgər bir və ya bir neçə üzv-dövlət digər üzv-dövlətin bu Konvensiyanın müddələrinə əməl etməsinə aid olan məsələləri aydınlaşdırmağı arzu edir və onları həll etmək istəyirsə, onlar Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi vasitəsilə bu üzv-dövlətə onları narahat edən məsələ ilə bağlı izahat sorğusunu göndərə bilər. Belə sorğuya bütün müvafiq məlumat əlavə edilir. Hər bir üzv-dövlət sui – istifadələrə yol verməmək üçün əsassız sorğulardan çəkinməlidir. İzahat sorğusunu almış üzv-dövlət 28 gün ərzində Birləşmiş

Millətlər Təşkilatının Baş Katibi vasitəsilə sorğu edən üzv-dövlətə məsələnin

aydınlaşmasına yardım göstərə bilən bütün məlumatı təqdim edir.

3. Əgər sorğu edən üzv-dövlət bu müddət ərzində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi vasitəsilə cavab almırsa və ya izahat sorğusuna cavabı qeyri-kafi hesab edirsə, o, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi vasitəsilə bu problemi üzv-dövlətlərin növbəti Görüşünün müzakirəsinə çıxara bilər. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi izahat sorğusuna bütün müvafiq məlumatı əlavə edərək bu müraciəti bütün üzv-dövlətlərə göndərir. Bütün bu məlumat sorğu edilən üzv-dövlətə təqdim olunmalıdır və həmin dövlət cavab vermək hüququna malikdir.
4. Bu məsələdə istənilən maraqlı üzv-dövlət, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə üzv-dövlətlərin hər hansı Görüşündən əvvəl sorğu edilən izahatın alınmasına kömək etmək üçün özünün xeyrixah xidmətlərini göstərmək xahişi ilə müraciət edə bilər.
5. Sorğu göndərilən üzv-dövlət Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi vasitəsilə, məsələni müzakirə etmək üçün üzv-dövlətlərin xüsusi Görüşünün çağırılmasını təklif edə bilər. Bundan sonra Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi məsələni müzakirə etmək üçün üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşünün çağırılması ideyasına tərəfdar olub-olmamaqlarını bildirmək xahişilə bu təklifi və maraqlı üzv-dövlətlərin təqdim etdiyi bütün məlumatı digər üzv-dövlətlərə göndərir. Əgər bu materialların göndərildiyi andan sonra 14 gün ərzində üzv-dövlətlərin ən azı üçdə biri belə xüsusi Görüşün çağırılmasına tərəfdar çıxırsa, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi növbəti 14 gün ərzində üzv-dövlətlərin bu Xüsusi Görüşünü çağırır. Bu Görüşün kворumunu üzv-dövlətlərin çoxluğu təşkil edir.
6. Üzv - dövlətlərin Görüşü və ya şəraitdən asılı olaraq üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü ilk növbədə maraqlı üzv-dövlətlərin təqdim etdiyi bütün məlumatı nəzərə alaraq məsələnin sonrakı müzakirəsi ilə məşğul olunub-olunmamağını müəyyən edir. Üzv-dövlətlərin Görüşü və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü qərarın konsensus yolu ilə qəbul edilməsi üçün bütün qüvvəsini sərf edir. Əgər bu istiqamətdə bütün səylərə baxmayaraq razılıq əldə edilməzsə, qərar Görüşdə olan və səsvermədə iştirak edən üzv-dövlətlərin səs çoxluğu ilə qəbul edilir.
7. Bütün üzv-dövlətlər bu məsələnin müzakirəsində və 8-ci bəndə uyğun olaraq təşkil edilmiş faktın müəyyən edilməsi missiyaları daxil olmaqla, üzv-dövlətlərin Görüşü və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü ilə sıx əməkdaşlıq etməlidir.
8. Əgər əlavə izahat tələb olunarsa, üzv-dövlətlərin Görüşü və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü faktın müəyyən edilməsi missiyasının təşkil edilməsinə icazə verir və missiyanın mandatını Görüşdə olan və səsvermədə iştirak edən üzv-dövlətlərin səs çoxluğu ilə təsdiq edir. Sorğu edilən üzv-dövlət istənilən anda faktın müəyyən edilməsi missiyasının öz ərazisinə göndərilməsini təklif edə bilər. Belə missiya üzv-dövlətlərin Görüşü və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü missiyanın təşkil edilməsi haqqında qərar qəbul etmədən göndərilir. Tərkibinə 9-cu və 10-cu bəndlərə uyğun olaraq təyin və təsdiq edilmiş 9-a qədər ekspertin daxil ola biləcəyi bu missiya sorğu edilən üzv-dövlətin yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan və nəzərdə tutulan əməl etmə məsələsinə bilavasitə aid olan müvafiq yerdə və ya digər yerlərdə əlavə məlumat toplaya bilər.
9. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi üzv-dövlətlərin təqdim etdiyi təcrübəli ekspertlərin adlarını, milliyətini və digər müvafiq məlumatı göstərməklə siyahısını hazırlayır, yeniləşdirir və həmçinin bu siyahını bütün üzv-dövlətlərə göndərir. Əgər bu və ya digər üzv-

dövlət özünün razı olmadığı hər hansı ekspert haqqında yazılı bəyanat verməzsə, bu siyahıya daxil edilmiş istənilən ekspert faktın müəyyən edilməsi missiyalarının tərkibinə təyin edilmiş hesab olunur. Əgər razı olmama haqqında bəyanat ekspertin belə missiyaların tərkibinə təyin olunmasından əvvəl verilmişsə, bu ekspert etiraz edən üzv-dövlətin ərazisində, bu dövlətin yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan hər hansı digər yerdə faktın müəyyən edilməsi missiyaların işində iştirak etməyəcək.

10. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi üzv -dövlətlərin Görüşündən və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşündən sorğunu alaraq sorğu edilən üzv-dövlətlə məsləhətləşmələr aparıldıqdan sonra bu missiyanın üzvlərini və başçısını təyin edir. Faktın müəyyən edilməsi missiyasının təşkil edilməsi xahişi ilə müraciət etmiş və ya onun fəaliyyətinin bilavasitə təsiri altında olan üzv-dövlətlərin vətəndaşları missiyanın tərkibinə təyin oluna bilməzlər. Faktın müəyyən edilməsi missiyasının üzvləri 1946-cı il 13 fevralda qəbul edilmiş Birləşmiş Millətlər Təşkilatının imtiyazlar və immunitetlər haqqında Konvensiyasının VI maddəsində nəzərdə tutulmuş imtiyazlardan və immunitetlərdən istifadə edəcəklər.
11. Faktın müəyyən edilməsi missiyasının üzvləri sorğu edilən üzv-dövlətin ərazisinə ən qısa vaxtda gəlirlər və gəlməmişdən ən azı 72 saat əvvəl bu barədə xəbər verir. Sorğu edilən üzv-dövlət missiya üzvlərinin qəbulu, nəqliyyat təminatı və yerləşdirilməsi ilə bağlı lazımi inzibati tədbirləri görür və nəzarəti altında olan ərazidə missiya üzvlərinin olması müddəti ərzində maksimal dərəcədə onların təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə cavabdehdir.
12. Faktın müəyyən edilməsi missiyası sorğu edilən üzv-dövlətin suverenliyinə zərər vurmada, yalnız nəzərdə tutulmuş əməl etmə məsələsinə aid olan məlumatı toplamaq məqsədilə istifadə olunacaq lazımi avadanlığı sorğu edilən üzv- dövlətin ərazisinə gətirə bilər. Faktın müəyyən edilməsi missiyası gəlməmişdən əvvəl istifadəsini nəzərdə tutduğu avadanlıq haqqında sorğu edilən üzv-dövlətə xəbər verir.
13. Sorğu edilən üzv-dövlət, nəzərdə tutulmuş əməl etmə məsələsinə aidiyyəti olan məlumatı təqdim edə biləcək bütün şəxslərlə söhbət etmək imkanını faktın müəyyən edilməsi missiyasına verilməsini təmin etmək üçün bütün qüvvəsini sərf etməlidir.
14. Sorğu edilən üzv-dövlət nəzarəti altında olan və əməl etmə məsələsinə aid olan faktların toplana biləcəyi ehtimal olunan bütün ərazi və obyektlərə baş çəkmək imkanını faktın müəyyən edilməsi missiyasına təqdim edir. Bu zaman sorğu edilən üzv-dövlət aşağıdakı məqsədlərlə görülməsini zəruri saydığı bütün tədbirləri nəzərə alınmalıdır:
  - a) məxfi avadanlığın, məlumatın və ərazilərin mühafizəsi;
  - b) mülkiyyət hüququna, axtarışa və müsadirəyə münasibətdə, sorğu edilən üzv-dövlətin malik ola bildiyi konstitusional vəzifələrə riayət edilməsini və konstitusional hüquqların təmin edilməsi;

c) faktın müəyyən edilməsi missiyasının üzvlərinin fiziki mühafizəsi və təhlükəsizliyi

Sorğu edilən üzv-dövlət belə tədbirləri gördüyü təqdirdə o, bu Konvensiyaya riayət etməsini alternativ vasitələrin köməyi ilə nümayiş etdirmək məqsədilə bütün səmərəli cəhdlərini edəcək.

15. Faktın müəyyən edilməsi missiyası bu üzv-dövlətin ərazisində 14 gündən artıq və digər razılaşma əldə olunmayıbsa, hər hansı bir xüsusi yerdə 7 gündən artıq qala bilməz.
16. Etibar əsasında təqdim olunan və faktın müəyyən edilməsi missiyasının məşğul olduğu məsələyə aid olmayan bütün məlumatlar məxfi sayılmalıdır.
17. Faktın müəyyən edilməsi missiyası Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi vasitəsilə üzv-dövlətlərin Görüşünə və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşünə təhqiqatın nəticələri haqqında məruzə edir.
18. Üzv -dövlətlərin Görüşü və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü bütün müvafiq məlumatı o, cümlədən faktın müəyyən edilməsi missiyasının təqdim etdiyi məruzəni müzakirə edir və sorğu edilən üzv-dövlətə müəyyən edilmiş müddət ərzində əməl etmə məsələsindəki problemlərin aradan qaldırılmasına dair tədbir görməyi təklif edə bilər. Sorğu edilən üzv-dövlət bu təklifə cavab olaraq görülmüş bütün tədbirlər haqqında hesabat təqdim edir.
19. Üzv -dövlətlərin Görüşü və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü beynəlxalq hüquqda nəzərdə tutulan müvafiq prosedurlar daxilində baxılan məsələnin daha da aydınlaşdırılmasının və həll edilməsinin yol və vasitələrini maraqlı üzv-dövlətə təklif edə bilər. Əgər müzakirə edilən məsələnin həllinin sorğu olunan üzv-dövlətdən asılı olmayan şəraitlərdən yaranması müəyyən edilərsə, üzv-dövlətlərin Görüşü və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü 6-cı maddədə qeyd olunan birgə tədbirlər daxil olmaqla müvafiq məsləhətlər verə bilər.
20. Üzv-dövlətlərin Görüşü və ya üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşü 18 və 19-cu bəndlərdə nəzərdə tutulan qərarların konsensus yolu və ya Görüşdə olan və səsvermədə iştirak edən üzv-dövlətlərin üçdə iki səs çoxluğu ilə qəbul olunması üçün bütün söylərini göstərəcək.

Maddə 9

Milli tədbirlərin həyata keçirilməsi

Hər bir üzv-dövlət yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan şəxslərin bu Konvensiya ilə üzv-dövlətlər üçün qadağan olunmuş hər hansı fəaliyyətin həyata keçirilməsinin qarşısını almaq və aradan qaldırmaq üçün cinayət məsuliyyəti də daxil olmaqla bütün lazımi hüquqi, inzibati və digər tədbirləri görəcək.

Maddə 10

Mübahisələrin nizama salınması

1. Bu Konvensiyanın tətbiqinə və təsirinə dair yarana bilən hər hansı mübahisələrin nizama salınması məqsədilə üzv-dövlətlər bir – biri ilə məsləhətləşəcək və əməkdaşlıq edəcəklər. Hər bir üzv-dövlət hər hansı belə mübahisəni üzv-dövlətlərin Görüşünün nəzərinə çatdırı bilər.
2. Üzv - dövlətlərin Görüşü müvafiq hesab etdiyi istənilən vasitələrdən istifadə etməklə mübahisənin nizama salınmasına, eyni zamanda özünün xeyirxah xidmətlərini təklif etməklə, mübahisə tərəfləri olan dövlətləri seçdikləri nizama salma proseduru başlamağa çağırmaq və istənilən razılaşdırılmış üsulun həyata keçirilməsi üçün vaxt məhdudiyətini tövsiyə etməklə, yardım göstərə bilər.
3. Bu maddə əməl edilməsinə yardım və əməl edilməsinə dair izahlara aid olan bu Konvensiyanın müddəalarına xələl gətirmir.

Maddə 11

Üzv-dövlətlərin Görüşləri

1. Üzv-dövlətlər aşağıdakılar daxil olmaqla bu Konvensiyanın tətbiqi və yerinə yetirilməsi ilə bağlı məsələləri müzakirə etmək üçün müntəzəm surətdə toplaşirlar:
  - a) bu Konvensiyanın fəaliyyəti və vəziyyəti ilə bağlı məsələlər;
  - b) bu Konvensiyanın müddəalarına uyğun olaraq təqdim edilmiş məruzələrdən irəli gələn məsələlər;
  - c) 6-cı maddəyə əsasən beynəlxalq əməkdaşlıq və yardım məsələləri;
  - ç) piyadalar əleyhinə minaların zərərsizləşdirilməsi üsullarının təkmilləşdirilməsi məsələləri;
  - d) 8-ci maddəyə əsasən üzv-dövlətlərin müraciətləri ilə bağlı məsələlər;
  - e) üzv-dövlətlərin 5-ci maddədə nəzərdə tutulmuş müraciətlərinə dair qərarlarla bağlı məsələlər.
2. Üzv-dövlətlərin ilk Görüşü bu Konvensiya qüvvəyə mindiyi andan sonra bir il ərzində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən çağırılır. Sonrakı Görüşlər Konvensiyanın ilk İcmal Konfransınadək Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən hər il çağırılacaq.
3. 8-ci maddədə gösğərilən şərait yarandıqda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşünü çağırır.

4. bu Konvensiyanın iştirakçısı olmayan dövlətlər, həmçinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, digər müvafiq beynəlxalq təşkilat və müəssisələr, regional təşkilatlar, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi və müvafiq qeyri-hökumət təşkilatları razılaşdırılmış prosedur qaydalarına uyğun olaraq müşahidəçi qismində bu Görüşlərdə iştirak etmək üçün dəvət oluna bilərlər.

Maddə 12

İcmal Konfransı

1. Konvensiyanın İcmal Konfransı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən bu Konvensiya qüvvəyə mindiyi andan 5 il keçdikdən sonra çağırılır. Konvensiyanın sonrakı İcmal Konfransları Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən Konvensiyanın İcmal Konfransları arasındakı müddət 5 ildən az olmamaq şərtilə bir və ya bir neçə üzv-dövlətlərin xahişi ilə çağırılır. Bu Konvensiyanın bütün üzv-dövlətləri Konvensiyanın hər bir İcmal Konfransına dəvət olunurlar.
2. İcmal Konfransı aşağıdakı məqsədlərlə çağırılır:
- a) bu Konvensiyanın icmalını və vəziyyətini müzakirə etmək;
  - b) üzv-dövlətlərin sonrakı Görüşlərinin keçirilməsi zəruriliyini müzakirə etmək və 11-ci maddənin 2-ci bəndində sözü gedən Görüşlərin arasındakı müddəti müəyyən etmək;
  - c) 5-ci maddədə nəzərdə tutulmuş üzv-dövlətlərin müraciətlərinə dair qərar qəbul etmək;
  - ç) zərurət yarandıqda, bu Konvensiyanın həyata keçirilməsinə dair nəticələri özünün yekun məruzəsində təsdiq etmək;
3. Bu Konvensiyanın iştirakçısı olmayan dövlətlər, həmçinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, digər müvafiq beynəlxalq təşkilat və müəssisələr, regional təşkilatlar, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi və müvafiq qeyri-hökumət təşkilatları razılaşdırılmış prosedur qaydalarına uyğun olaraq müşahidəçi qismində İcmal Konfransında iştirak etmək üçün dəvət oluna bilərlər.

Maddə 13

Düzəlişlər

1. Hər bir üzv - dövlət bu Konvensiya qüvvəyə mindiyi andan sonra istənilən vaxt bu Konvensiyaya düzəlişlər təklif edə bilər. Təklif edilən düzəliş Depozitariyə göndərilir, o isə bu düzəlişi bütün üzv - dövlətlər arasında yayır və bu düzəlişin müzakirəsi üçün Düzəliş Konfransının çağırılıb-çağırılmaması haqqında onlardan fikirlərinin bildirilməsini istəyir. Əgər təklifin yayılmasından sonra 30 gündən gec olmayaraq üzv-dövlətlərin çoxu bu təklifin sonrakı müzakirəsinə tərəfdar çıxdıqları barədə Depozitariyə məlumat versələr, Depozitari bütün üzv-dövlətlərin dəvət olunduğu Düzəliş Konfransını çağırır.
2. Bu Konvensiyanın iştirakçıları olmayan dövlətlər, həmçinin Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, digər müvafiq beynəlxalq təşkilat və müəssisələr, regional təşkilatlar, Beynəlxalq

Qırmızı Xaç Komitəsi və müvafiq qeyri-hökumət təşkilatları razılaşıdırılmış prosedur qaydalarına uyğun olaraq müşahidəçi qismində hər bir Düzəliş Konfransında iştirak etmək üçün dəvət oluna bilərlər.

3. Əgər üzv - dövlətlərin çoxu Düzəliş Konfransının daha tez keçirilməsi haqqında müraciət etməsələr, Düzəliş Konfransı üzv-dövlətlərin Görüşü və ya Konvensiyanın İcmal Konfransı keçirildikdən dərhal sonra keçirilir.
4. Bu Konvensiyaya edilən istənilən düzəliş Düzəliş Konfransında iştirak edən və səs verən üzv-dövlətlərin üçdə iki səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Depozitari qəbul edilmiş istənilən düzəliş haqqında üzv-dövlətlərə xəbər verir.
5. Bütün üzv-dövlətlər üçün bu Konvensiyaya edilmiş düzəliş, onu qəbul etmiş və onların çoxluğu ilə qəbul olunmuş sənədlərin Depozitariya təqdim olunmasından sonra qüvvəyə minir. Bundan sonra o, istənilən qalan üzv-dövlətlər üçün onu qəbul etmək haqqında sənədin Depozitariya təqdim olunduğu gündən qüvvəyə minəcək.

Maddə 14

Xərclər

1. Üzv-dövlətlərin Görüşlərinin, üzv-dövlətlərin Xüsusi Görüşlərinin, Konvensiyanın İcmal Konfranslarının və Düzəliş Konfranslarının keçirilməsi ilə bağlı xərclər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müvafiq şəkildə təsdiq edilmiş ödəmələr cədvəlinə uyğun olaraq üzv-dövlətlər və orada iştirak edən, lakin bu Konvensiyanın iştirakçısı olmayan dövlətlər tərəfindən ödənilir.
2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinin 7 və 8-ci maddələrinə uyğun olaraq çəkdiyi xərclər və istənilən faktın məyyən edilməsi missiyasının fəaliyyəti ilə bağlı xərclər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müvafiq şəkildə təsdiq edilmiş ödəmələr cədvəlinə uyğun olaraq üzv-dövlətlər tərəfindən ödənilir.

Maddə 15

İmzalama

18 sentyabr 1997-ci il tarixdə Norveçin Oslo şəhərində hazırlanmış bu Konvensiya 3-4 dekabr 1997-ci ildə Kanadanın Ottava şəhərində və 5 dekabr 1997-ci il tarixdən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Qərargahında -- Nyü-York şəhərində qüvvəyə minənədək bütün dövlətlər tərəfindən imzalamaq üçün açıq olacaq.

Maddə 16

Ratifikasiya, qəbuletmə, təsdiqetmə və ya qoşulma

1. Bu Konvensiya onu imzalamış dövlətlər tərəfindən ratifikasiya, qəbul və ya təsdiq edilməlidir.

2. Bu Konvensiya onu imzalamayan hər hansı dövlətin qoşulması üçün açıq olacaq.
3. Ratifikasiya, qəbuletmə, təsdiqetmə və ya qoşulma haqqında sənədlər Depozitariyaya saxlanmaq üçün verilir.

Maddə 17

Qüvvəyə minmə

1. 40-cı ratifikasiya, qəbuletmə, təsdiqetmə və ya qoşulma haqqında sənədin saxlanmaq üçün verildiyi andan etibarən 6-cı ayın birinci günündə bu Konvensiya qüvvəyə minir.
2. Hər hansı dövlət üçün bu Konvensiya, 40-cı ratifikasiya, qəbuletmə, təsdiqetmə və ya qoşulma haqqında sənədin saxlanmağa verildiyi tarixdən sonra, öz ratifikasiya, qəbuletmə, təsdiqetmə və ya qoşulma haqqında sənədini saxlanmaq üçün verən bu dövlətin ratifikasiya, qəbuletmə, təsdiqetmə və ya qoşulma haqqında sənədinin saxlanmağa verildiyi tarixdən etibarən 6-cı ayın birinci günündən qüvvəyə minir.

Maddə 18

Müvəqqəti tətbiq etmə

Hər hansı dövlət ratifikasiya, qəbuletmə, təsdiqetmə və ya qoşulma zamanı bu Konvensiya qüvvəyə minənədək onun 1-ci maddəsinin 1-ci bəndinin müddəalarını müvəqqəti olaraq tətbiq edəcəyini bəyan edə bilər.

Maddə 19

Qeyd-şərtlər

Bu Konvensiyanın maddələrinə hər hansı qeydin edilməsi yolverilməzdir.

Maddə 20

Qüvvədə olma müddəti və çıxma

1. Bu Konvensiya müddətsizdir
2. Hər bir üzv-dövlət özünün dövlət suverenliyini həyata keçirərkən bu Konvensiyadan çıxma bilər. Bu dövlət belə çıxma barəsində bütün digər üzv- dövlətləri, Depozitariyanı və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasını xəbərdar edir. Belə çıxma haqqında bildirişə bu çıxışı əsaslandıran səbəblərin tam izahı daxil edilməlidir.

3. Belə çıxma, çıxma haqqında bildirişin Depozitari tərəfindən qəbul olunduğu tarixdən altı ay sonra qüvvəyə minir. Lakin bu altı aylıq müddətin tamamlanması anında özünün çıxması haqqında bəyan etmiş üzv-dövlət silahlı münaqişəyə daxil olubsa, çıxma bu silahlı münaqişə bitdikdən sonra qüvvəyə minir.
4. Üzv-dövlətin bu Konvensiyadan çıxması heç bir şəkildə dövlətin hər hansı müvafiq beynəlxalq hüquq normaları ilə bağlı götürülmüş öhdəliklərinin yerinə yetirilməsini davam etmək vəzifəsinə təsir etməyəcək.

Maddə 21

Depozitari

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi bu Konvensiyanın Depozitarisi təyin olunur.

Maddə 22

Autentik mətnlər

Ərəb, çin, ingilis, fransız, rus və ispan dillərindəki mətnləri eyni dərəcədə autentik olan bu Konvensiyanın əsli Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə saxlanmaq üçün verilir.